

BARKODI

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E ARSIMIT DHE E SHKENCËS
AGJENCIA KOMBËTARE E PROVIMEVE

PROVIMI I MATURËS SHTETËRORE 2011

I DETYRUAR

VARIANTI **A**

E mërkurë, 1 qershor 2011

Ora 10.00

Lënda: Letërsi dhe Gjuhë shqipe

Shkolla e mesme e gjuhëve të huaja

Udhëzime për nxënësin

Testi është i ndarë në dy pjesë: në poezi dhe në prozë.

Testi në total ka **25 pyetje**.

Në të dy pjesët ka pyetje me **zgjedhje** dhe me **zhvillim**. Në pyetjet me zgjedhje rrethoni **vetëm** shkronjën përbri përgjigjes së saktë, ndërsa për pyetjet me zhvillim është dhënë hapësira e nevojshme për të shkruar përgjigjen.

Koha për zhvillimin e pyetjeve të testit është **2 orë e 30 minuta**.

Pikët për secilën kërkesë janë dhënë përbri saj.

Për përdorim nga komisioni i vlerësimit

Kërkesa	1	2	3	4	5	6	7	8	9a	9b	9c	10
Pikët												
Kërkesa	11	12	13a	13b	14	15	16	17	18	19	20	21
Pikët												
Kërkesa	22a	22b	22c	23	24a	24b	25a	25b	25c	25d		
Pikët												

Totali i pikëve

KOMISIONI I VLERËSIMIT

1.....Anëtar

2.....Anëtar

PJESA I**LASGUSH PORADECI****Kënga pleqërishte**

O këngë pleqërishte! Ti vjersh' e Vendit t'em!
 Ti fjalë që më dhimsesh e që më bën ujem!
 Tashi jam dëshëruar së largu të më vish:
 Dëgjoju, as dëgjoju! moj këngë pleqërisht!
 .....
 ...Në hije të kasolles që nxin atje mi mal,
 J-a nis me zë të shtruar...j-a merr më dal-nga-dal...;
 J-a thua më të dhembshur...j-a thua më të qarë...,
 J-a derdh e përvëluar...j-a zjen... e ja heq zvarë...
 Pastaj fillon të ngrihesh, e nis e j-a thërret:
 Dh'aq letë- e ngreh së poshti...aq fort e shpje përpjet...,
 Aq dyke mërmëruar me zë të parpalitur
 Rënkimi –i zemrës s'ate ronitet më të ngjitur...,
 Sa... që nga lartësira ku vate fluturoj...,
 Me sulm e ulërimë këputet si përroj...
 E rrjeth për tatëpjetë prej kulmit qielluar
 Si breshër i thërrmuar...si lot i përvëluar...
 Pastaj të shuhet zëri...e rrihesh... edhe vdes:
 Mjerimi-i vetëvetes të thjevi mes-për-mes:
 Së felli-e pa mëshirë të thjevi dhembja jote,
 Dëshir' e varfëruar e Këngës magjiplotë!

.....
 .....
 O këngë pleqërishte! O vjersh' e Vendit t'em!
 O fjalë që më dhimsesh, e që më bën ujem!
 O mall! O psherëtimë! O vajë! – O lot i zi!
 O shpirt i përvëluar që qan nër syt' e mi!
 Si ngrihet që nga deti një valë- e dëshëruar:
 Nga fund' i zemrës s'ate ti ngrihesh dyke vuar;
 E prapë posi vala, që bje së-rish në det:
 Ti bje në fellësirën e zemërës së vet.

Për pyetjet nga 1 deri në 6 rrethoni **vetëm** alternativën e saktë.

1. Kjo poezi bën pjesë në: **1 pikë**
- A) lirikën filozofike
  - B) lirikën e peizazhit
  - C) lirikën erotike
  - D) lirikën shoqërore
2. Ç'funktion luan përdorimi i foljeve *nis, merr, thua*, në strofën e dytë? **1 pikë**
- A) Krijon efekte simbolike.
  - B) Shërben si refren i poezisë.
  - C) Krijon imazhin e fazave të këngës polifonike.
  - D) Krijon përshtypjen e trokitjes së hapave në kalldrëm.
3. Është fjalë e krijuar nga Lasgushi (neologjizëm): **1 pikë**
- A) mjerimi
  - B) psherëtima
  - C) qielluar
  - D) kënga
4. Cili nga çiftet e mëposhtme krijon antonimi të kontekstit poetik? **1 pikë**
- A) që më dhimsesh - që më bën ujem
  - B) pastaj fillon të ngrihesh – pastaj të shuhet zëri
  - C) j-a nis me zë të shtruar - j-a merr më dal-nga-dal
  - D) të thjevi dhembja jote - pastaj të shuhet zëri
5. Imazhi *i valës së detit* në fund të poezisë është përdorur për të treguar: **1 pikë**
- A) procesin dinamik të krijimit.
  - B) egërsinë dhe butësinë e detit.
  - C) misterin që mbart deti në vetvete.
  - D) lidhjen e përjetshme midis valës dhe bregut.
6. Cili nga vargjet e mëposhtme shërben si lajtmotiv i poezisë? **1 pikë**
- A) O fjalë që më dhimsesh, e që më bën ujem!
  - B) O këngë pleqërishte! Ti vjersh' e Vendit t'em!
  - C) Dëgjoju, as dëgjoju! moj këngë pleqërish!
  - D) O mall! O psherëtimë! O vajë! – O lot i zi!

7. Pse poeti, si dhe te *Vdekja e Nositit*, e përjeton procesin krijues si shumë të dhimbshëm e të mundimshëm? Mendimin tuaj ilustrojeni me detaje nga fragmenti. **2 pikë**

---

8. Shpjegoni si lidhet *kënga pleqërishte* me vetë poetin. Ç'ëndësi ka kjo këngë për të? **3 pikë**

---

9. Në këtë poezi procesi krijues kalon në tri faza: *ngjytje, pikë kulmore* dhe *zbritje*. Gjeni nga një varg që shënon secilën fazë.

- a) _____ **1 pikë**
 b) _____ **1 pikë**
 c) _____ **1 pikë**

10. Zbuloni një metaforë emërore dhe një epitete metaforik, që janë përdorur për të emërtuar *këngën pleqërishte*. **2 pikë**

- a) metaforë emërore: _____
 b) epitete metaforik: _____

11. Gjeni në poezi një detaj që krijon efekt pamor dhe një tjetër që krijon efekt dëgjimor. **2 pikë**

- a) pamor: _____
 b) dëgjimor: _____

12. Në ç' mënyrë është përdorur folja në vargun: *Dëgjoju, as dëgjoju! moj këngë pleqërisht!* Cili është funksioni i këtij përdorimi? **2 pikë**

- a) mënyra: _____
 b) funksioni: _____

13. Mbi cilën figurë të stilistikës ngrihen katër vargjet e fundit? Interpretoni nëntekstin e këtij përdorimi.

- a) figura: _____ **1 pikë**
 b) interpretimi: _____ **2 pikë**

PJESA II

BALZAK

Evgjeni Grande (fragment)

Evgjeninë e kishte regjur vetmia. Ajo ishte në gjendje t'i shikonte dhe t'i gjykonte me sy të mprehtë ngjarjet rreth saj; e mësuar nga plaga e dashurisë dhe nga edukata, ajo i vërente çështjet thellë me intuitë. Ajo pat kuptuar dhe ish bindur se i shoqi dëshironte vdekjen e saj që t'i merre pasurinë, atë pasuri të madhe që ishte rritur edhe më tepër nga trashëgimi që la noteri, i ungji i kryetarit si dhe nga ajo e ungjit tjetër, abatit Krysho, të cilin zotit iu shkrep ta thërrasë pranë tij. Vajza buzëplatur dhe e vetmuar pat mëshirë për kryetarin; po zoti ia mori hakun për poshtërsinë dhe indiferencën e një bashkëshorti, i cili respektonte, si garancinë më të fortë, pasionin pashpresë që ushqente Evgjenia. T'i dhuronte një fëmijë, a nuk do të thoshte kjo që t'ia rrëzonte kryetarin të gjitha shpresat e egoizmit të tij, gëzimet dhe ambiciet e tij? Zoti e rrethoi robëreshën e tij me thasë plot me florinj. Po kësaj gruaje nuk i bënte asnjë përshtypje ari. Ajo i kishte varur të gjitha shpresat e saj në qiell. Jetonte e devotshme, pa bërë zhurmë, ndihmonte vazhdimisht dhe fshehurazi fatkeqët.

Kështu zonja De Bonfons mbeti e ve në moshën 33 vjeç, me një pasuri prej tetëqindmijë frangash të ardhura në vit, akoma e bukur ashtu siç mund të jetë një grua që ecën drejt të dyzetave. Fytyra e saj është e bardhë, e qetë, zëri i saj i ëmbël, i butë dhe sjelljet e saj të thjeshta. Në zemrën e saj ka bërë fole fisnikëria që rrjedh prej dhembjes dhe shenjtëria e një njeriu që nuk e ka njollësuar kurrë shpirtin në kontakt me botën e jashtme. Po në të njëjtën kohë, ajo ka marrë tiparet e një vajze të plakur dhe zakonet bajate që rrjedhin nga jeta e mbyllur e provincës. Megjithëse ka tetëqindmijë franga të ardhura, ajo vazhdon të jetojë ashtu si jetonte dikur e shkreta Evgjeni Grande. Zjarrin e ndez vetëm ato ditë që e lejonte i ati dhe e shuan sipas programit të ditëve të çupërisë së saj. Vazhdon të vishet si e ëma.

Shtëpia e saj në Somyr, pa diell, pa ngrohtësi, e zymtë, melankolike, është pasqyra e gjallë e jetës së saj. Vazhdon të grumbullojë me kujdes të ardhurat dhe ndofta tek-tuk ka ndonjë që e quan koprrace dhe zemërngushtë. Po këto thashetheme ajo i përgënjeshton me përdorimin fisnik të pasurisë së saj. Ajo ngriti institute mirëbërësie, një azil për pleqtë, hapi shkolla fetare për fëmijët dhe një bibliotekë publike, me gjithë pajisjet. A nuk mjaftonin këto që t'ua mbyllnin gojën atyre që llomotitnin poshtë e lartë për koprracinë e saj? Zonja De Bonfons, që disa me tallje e quanin "zonjushë", frymëzon ndër të gjithë respektin më të thellë. Ajo i zbukuroi kishat e Somyrit... Po megjithatë, në atë zemër fisnike që rrihte vetëm për ndjenjat më ledhatare, tashti nisi të rëndonte pesha e interesit dhe e llogarive. Dhe ngjyra e ftohtë e parasë filloi të pasqyrohej në atë jetë qiellore dhe ta bënte të humbiste besimin ndaj ndjenjave, atë grua që ish kokë e këmbë ndjenja.

- Vetëm ti më do në këtë botë, - i thosh Nanosë.

Dora e kësaj gruaje shëron plagët e fshehta të atyre që vuajnë. Evgjenia po ecën në rrugën drejt qiellit, e shoqëruar nga shumë vepra mirëbërëse. Madhështia e shpirtit të saj ia mbulon vogëlsitë, edukatën dhe zakonet e saj të përditshme.

Kjo është historia e kësaj gruaje, e cila, ndonëse jetoi në këtë botë, nuk ish për këtë botë. Ajo qe lindur për të qenë grua e shkëlqyeshme dhe nënë; dhe tashti s'ka as burrë, as familje, as fëmijë.

Shënim:

De Bonfons ~ Në këtë fragment, Evgjeni Grande shpesh prezantohet me mbiemrin De Bonfons, të cilin e ka marrë pas martesës.

Për pyetjet nga 14 deri në 20 rrethoni **vetëm** alternativën e saktë.

14. Ç'cilësi e karakterit të bashkëshortit të Evgjenisë zbulohet në marrëdhënien që ai ka me të? **1 pikë**
- A) Egoizmi
B) Përulësia
C) Vetëmohimi
D) Përkushtimi
15. Evgjenisë nuk i bën më asnjë përshtypje *ari*, sepse: **1 pikë**
- A) ajo e di që s'është i saj.
B) vlera e tij kishte filluar të binte.
C) ai nuk ia rikthen dot dashurinë e humbur.
D) mendon se i mjafton për të gjithë jetën që i mbetet.
16. Në cilën nga alternativat e mëposhtme është përdorur metafora? **1 pikë**
- A) Zjarrin e ndez vetëm ato ditë që e lejonte i ati.
B) Po kësaj gruaje nuk i bënte asnjë përshtypje ari.
C) Ajo i vërente çështjet thellë me intuitë.
D) Në zemrën e saj ka bërë fole fisnikëria.
17. Cili është sinonimi i fjalës *regjur* në fjalinë e mëposhtme? **1 pikë**
Evgjeninë e kishte **regjur** vetmia.
- A) nënshtruar
B) stërvitur
C) pushtuar
D) lodhur
18. Evgjenia mund të përshkruhet si një grua: **1 pikë**
- A) cinike dhe egoiste
B) e ftohtë dhe indiferente
C) fisnike dhe e virtytshme
D) e dashur dhe gazmore
19. Evgjenia e ndien se mund të mbështetet vetëm te: **1 pikë**
- A) i shoqi.
B) Nanoja
C) abati Krysho.
D) njerëzit që vuajnë.
20. Në cilën nga alternativat e mëposhtme mbiemri është përdorur me kuptim të drejtpërdrejtë? **1 pikë**
- A) Ngjyra e ftohtë e parasë
B) Shtëpi melankolike
C) Fytyrë e bardhë
D) Zakonet bajate

21. Disa zakone të vjetra mbeten të rrënjosura te Evgjenia edhe pse është mjaft e pasur.
Gjeni në fragment dy të tilla, që dëshmojnë jetën që ajo bën tashmë. **2 pikë**

a) _____

b) _____

22. a) Ku qëndron ndryshimi më i madh midis saj dhe të atit? **1 pikë**

_____

b) Evgjenia jeton në një mjedis provincial. Cili është një tipar dallues i këtij mjedisi? **1 pikë**

_____

c) Pse Evgjenia i përkushtohet kaq shumë bamirësisë? **1 pikë**

_____

23. Cila është figura e stilistikës që përdor Balzaku për të përshkruar Evgjeninë?
Me ç'pjesë të ligjëratës krijohet ajo? **2 pikë**

a) figura: _____

b) pjesa e ligjëratës: _____

24. a) Shpjegoni dramën e madhe të jetës së Evgjeni Grandesë. Mbështeteni mendimin tuaj me ilustrime nga fragmenti. **3 pikë**

_____

_____

_____

_____

_____

b) Ç'ndjesi ju shkakton ky fragment, që është edhe mbyllja e romanit? Cili është mendimi i parë që ju lindi kur e mbaruat së lexuari? **2 pikë**

_____

_____

_____

_____

